

KÉPZŐMŰVÉSZETI ÚJDONSÁGOK

CSAK FORINTÉRT!

Természetesen: képzőművészeti könyvújdonságok. A *Corvina Kiadó* a karácsonyi könyvpiacra oly bőséggel és változatosságban bocsátott ki képzőművészeti tárgyú érdekességeket, hogy egyenkénti számbavételük és mérlegelésük felülmúlja lehetőségeinket. Epp ezért alább csokorba kötve számolunk be néhány képzőművészeti könyvújdonságról. Elsősorban természetesen azokról, amelyek valami miatt a járhatlanabbak, a művészetek ezen ágazataival most vagy nemrég ismerkedők — tehát az olvasók többsége — számára fontos.

Ilyen szempontból elsőnek az angol William Gaunt *Festészetről, grafikáról* című könyvecskéjét említhetjük. A könyv — mint a szerző írja az előszóban — egyszerű választ próbál adni arra a kérdésre, hogyan nézzük a képeket, ezenfelül kielégítő leírást szeretne nyújtani a festők és grafikusok által használt sokféle anyagról, a festészet műhelytitkeiről. Ennek megfelelően a majdnem hetven — részben színes — reprodukcióval illusztrált 100 oldalas könyvecske áttekinti a festészeti, grafikai eljárásokat, a képzőművészet korszakait, a művészek témáit és műfajait, külön fejezetben tárgyalva a modern festészet irányzatait. A lebilincselően olvasmányos művet *szakszótár* és a legismertebb festők *életrajzi lexikona* egészíti ki.

A *Művészet kisönyvtára* című sorozat két új könyvvel gazdagodott. Az egyik Bodnár Eva tanulmánya. Ötven — közöttük sok színes — kép és jó néhány rajz segítségével a múlt század egyik nagy francia festőjét, az elsősorban költői tájképeiről ismert művészt, Jean-Baptiste-Camille Corot-t mutatja be. A lendületes tanulmány részletesen elemzi Corot életművét, pályájának szakaszait, összefoglalja munkásságának művészettörténeti jelentőségét, rámutatva többek között arra, hogy „Corot életműve a francia művészet évszázadok óta oly fontos műfajának, a tájképfestésnek egyik legszebb fejezetét alkotja.”

A sorozat másik újdonsága Dévényi Iván tanulmánya Tihanyi Lajosról, a magyar avantgard egyik legjelentősebb alakjáról. A művész nevét nálunk nagyon kevesen ismerik, munkásságát nyilván még sokkal kevesebben. Pedig eredeti hangú, nagytehetségű művész volt, aki anélkül tudott a magyar avantgard élvonalába kerülni, hogy közben elszakadt volna a valóságtól. Mint Dévényi tanulmánya rámutat, a század eleji magyar festészetnek ez az izgalmas alakja abból a szellemi fellendülésből bontakozott ki, mely ezt az évtizedet meghatározta. Tihanyi előbb a *Nyolcak* csoportjához tartozott — ez a Kernstok Károly vezette társaság az iskolás absztrahálómóddal szembenálló bátrabb, frissebb látásmód érvényesítéséért harcolt — s vált ennek a közösségnek egyik legnagyobb hatású alkotójává. Később Kassák Lajos körül tömörült úgynevezett *aktivistákhoz* csatlakozott. Azután külföldre került, és életének legjelentősebb szakaszát a festők városában Párizsban töltötte. Ott is halt meg, 1938-ban. Gyászszertartásán Karolyi Mihály mondott beszédet.

Dévényi tanulmánya az első olyan magyar nyelvű munka, amely az eredeti tehetségű festő munkásságának egészét átfogja. Párizsban már jelent meg róla

VASARNAPI KÖNYVSZEMLE

könyv. Összefoglaló kiállításon azonban még ott sem mutatják be műveit. Azt hiszem, a tisztesség azt kívánna, hogy legalább ebben ne várjuk a franciák kezdeményezését: ideje lenne Tihanyi képeit egy magyarországi kiállításon bemutatni.

Nem tudom, a *Van Gogh*-albumok sorában hányadik T. W. Earp és Philip James most megjelent összeállítás; nem az első, és nem is a második. Van Gogh azonban annyira népszerű festő — különösen és elsősorban az ifjúság körében —, hogy megjelenésének szükségességét nem kell különösebben indokolni. Nemcsak azért, mert biztosan elkel — kedvesinálónak: a kötet 11 nagyméretű színes reprodukciót közöl —, hanem azért is, mert a bevezető tanulmány és az összes képelemzés egyaránt tömör, elmélyült és színvonalas közérthetőséggel, élvezetes stílusban megírt munka. Nem újdonságuk, hanem az a vonzó tulajdonságuk teszi tehát ezeket az írásokat figyelemre méltóan értékessé, hogy Van Gogh és a festészet legmélyebb titkairól eleven szemléletességgel beszélnek: a kezdő művészetbarátnak sem okozhatnak semmiféle nehézséget.

Az újdonságok között a legnagyobb formátumú — s nemcsak alakban — *Castiglione László Görög művészet* című hatalmas könyve. Fajlagdonképpen nem is igazi újdonság: *mávodik kiadásban* jelent meg most. De nem változatlan utánnyomásról van szó. A szerző kibővívelte, átdolgozta művét. Ez a második kiadás azonban mégis szenzáció. Mindenekelőtt abban az értelemben, hogy magas példányszámú és nem is olcsó könyv — a második kiadás ára 125 forint — mind egy szálig elfogyott. Ez ugyanis nemcsak azt jelenti, hogy a könyv jó, hanem — s a mi szempontunkból most ez a fontosabb —, hogy a képzőművészetek iránti érdeklődés egyre fokozódik, s ennek ezerszere más jelen felül az is bizonyítéka, hogy lám, a szak-könyvek iránt is milyen kiemelkedő figyelem nyilvánul meg. A könyv ezt a felfokozott érdeklődést teljes mértékben megérdemli. Hatalmas tényanyaga, kitűnő fényképei, amelyek szinte önmagukban is teljes képet adnak a görögök művészetéről, főképp a művészetek mélysége és hajlékonysága, valamint az a kiindulópont, hogy a szerző sokak — mindenki — számára hozzáférhetővé akarja tenni a görögök művészetét: ezek a nagy munka legfőbb érdemei.

Amikor a könyv első kiadását láttam, még azt hittem, jó ideig nem lesz szükség hasonló tárgyú munkára. Alig telt el azonban néhány év, bebizonyosodott, hogy a kulturális forradalom egyik legnagyobb újdonsága — a képzőművészetek iránti rohamosan növekvő érdeklődés — gyorsabban bontakozik ki, mint gondoltuk. A könyvkiadásnak — szerencsére — ez az érdeklődés nem okoz meglepetést. Újdonságai azt bizonyítják, tökéletesen tisztában van azzal, mit várnak tőle könyvben, tanulmányban, képes kiadványban a képzőművészetek iránt érdeklődő olvasók.

O. L.

G onderhelten rőttem a nagy nyugat-európai főváros utcáit. Azon töprengtem, hogyan költethem el a pénzemet a legelőnyösebben. Hirtelen álmélkodva torpantam — eg egy fényes üzlet előtt. A cégtáblán ez állt:

„MAGYARTU-RISZT”. A kirakataban elhelyezett feliratokból kitudódott, hogy az üzletben csak forintért árulnak, sőt, a helybeliek oda még a lábukat sem tehetik be. A csodálkozást büszkeség váltotta fel honfiúi keblemben. Benyitottam a boltba.

Bűbajos és udvarias elárúsítók se-reglettek körém. Ízekre tört magyarsággal, diszkrétan érdeklődtek: nem tévedés-e? Igazán magyar forintom van? Főlényesen igent intettem és körülnéztem a boltban. Elvégre jól kell nézni, hová teszi az ember a valutát.

Az egyik pulton palackok sorakoztak. Olvastam a címkét: Galgamácsai pecse-

tés, szenyor, gondolja meg, ilyen nincs másutt a világon! Valamit keres, uram?

— Igen, cigarettát... de elfogyott. Adhatna egy doboz Marlborót?

— Marlborót? Hová gondol, uram? Ne szórja a pénzét! Nálunk a valódi forintjáért Feckét is kaphat. Parancsoljon. Ez különlegesség: hogy szeleljen, rendkívüli szívóhatást kell rá gyakorolni, miáltal az Ön drága tüdeje olyan erős lesz, akár egy kovacsfűtő. Mindössze húsz forint egy doboz.

— Na de Fräulein, ez nálunk otthon csak 4.40!

— Persze, vámentesen.

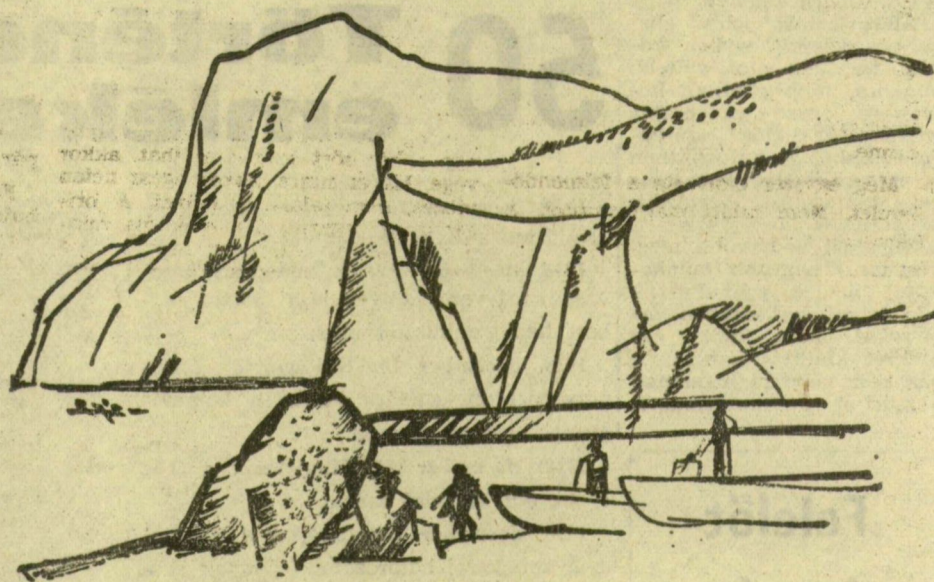
— Hát ezek? Ezek magyar zseletpengék.

— Úgy van, Sir, ugyancsak magyar különlegességek. Emlekeztek, a mi hazai pengéink élelt megszámozták, 1-től 8-

ig, vagyis előírják a vevőnek, hogy melyik élet használja. A magyar zseletpengé fia számolás sincs, azt használja a kedves vevő, amelyiket óhajtja.

— Ni csak, még játékszernél?

H. J.

HÉZSÓ FERENC

TÁJ

Siklós János

NEM TÖRTÉNIK SEMMI

Két macska sündörög a levélajtó előtt. Kormos, a fiatalabb, uotann nyávog egyet, aztán puha léptekkel megkerüli az ólat meg a fészert. Ott is nyávog néhányat, várja, hogy legalább valamelyik tyúk visszakérle. Üres a fészter alja, nincsen benne aprójszág, a tojótyúkók is elkerültek innen. Néhány kas fűrészpör maradt ott, meg a kerti szerszámok rendetlen összevisszaságban; ásó, gereblye, lapát, meszelő egymásra vetve. A fűrészpörös tartály meg a tömőfa a fészter előtt hever, a kerítésajtó elbillent oldalra, valaki olyan indulatosan nyitotta, hogy letört a felső zsanér. Az udvart belepte a diólevél, szárazan csörög a macska lépte alatt. Hátul, az üstház mellett a káposztasavanyító dézsa, félrebillenve, mint borosember fején a kalap. A macska fölugrik az üstház szélére, onnan a dézsa tetejére, aztán nézegeti, szaglássza, mivel nem érti, hogy másszor ilyenkor már teli volt taposva káposztával.

A kerten durva paréj, dudva ül, szüret és takarás nélkül maradt futószőlő őzbarna venyigéi zizegnek a hegyes decemberi szélben. A levélajtón nagy vaslakat feszül; belül, az előszobában régi ruhásszekrény húzódik a falhoz, mellette fogas, néhány téli holmit aggattak rá. Alatta meg félretaposott sarkú szandál, meg félcipő. Pincy szürke szőnyeg visz a konyhába, ajtaja nyitva maradt, csak egy vászonfüggöny lóg a szemöldökfán húzott pertliról, elföldi a konyhát. Rendetlenség van itt is. Alig lehet belépni; elfogja az utat egy kétágú nagy kerti létra, néhány hokedli áll a tűzhely előtt. A kredenc tetején rossz kalapok, pipák, néhány pakli dohány, meg szivar. Az asztalon ruhanemű, kötött kabát, fürdőköpeny, ingek, jódintókúra-szagúak. A szakajtóban morzsolt kukorica, kevés zabbal keverve, tetején füleveszett pléb-bögre. A konyha tulsó felén egy zöld fászlada, rajta vöd-

rök, vízeskannák, üresek, s a tűzhely fölött egy újság-ajándékozta naptár: 1968.

Erős, vastag cirmos a másik macska. Úgy mutatja, hogy kölykedzeni készül. Megkarmolássza a kert felőli ajtót, vakarja körmével, aztán odadörgölődzik, de nem nyávog. Szótalanul kérné a bebocsátást. Hiába, az ajtó itt sem nyílik. Belül pedig zöld cseréptányérok hevernek a földön; a macskák edényei ezek. Üresek, szárazak. Egy hokedlin nagy fehér lavór áll, nincsen benne víz, fölötte, a falra szögelt szappantartóban repedezett mosdószappan maradt. Odébb meg, négy hosszú lábra erősítve a gázrezo, mellette üres butánpalack. Innen nyílik a spázaajtó, meg a lommel, tüzelővel, szerszámmal rakott szoba. A spáza megrakva szalonnával, ami még a tavalyi vágásból maradt, a polcokon befőttek; cseresznye, meggy, barack, szilva, paradicsom, uborka, paprika. Néhány üvegen vignetta fehérlik, rá van írva: cukor nélkül. Biztosan diabetikus beteg számára. Nincsen lecsukva a padlásfeljáró, homályba vész a tető, nincs is alatta más, csak dió, kitergettek száradni.

Egymás mellé telepszik a két macska, az utcára nyíló ablak keskeny betonpárkányára. Úgy leszkódnak, figyelnek be a nylon csipkefüggöny mögé, mintha látnának is valamit. Ez a tisztasoba. Az ablak mellett kétoldalon bevetett ágy, tornyosra pakolva, frissen mosott, ropogósa keményített hófehér takaróval borítva, középen az ablak alatt egy bordó huzatú heverő, előtte pici téglányi asztalka meg két szék. Az ágyak végében szekrények, az egyikben férfi holmik; öltönyök, felöltők, szépen vasalt ingek, a másikban ruhák, szoknyák, kosztümök, fehérneműk. A szemben levő falnál, az ajtó mellett fehér színű komód, tetején rádió, odébb a fűrészpörökálya,

s a frissen sikált padlón kis méretű, olcsó szőnyegek: szürke, zöld, bordó, kopottak, elhasználtak.

A falakon képek helyezkednek el, aszimmetrikusan, úgy látszik, találmorra helyezték el őket. Az egyik képen nyolcan vannak, apa, anya, három fiú, három leány, s a kép sarkában, a rámba csúsztatva még egy kép; ez a negyedik leány fényképe.

Ovódások, nagyobbacska gyerekek rámba foglalt képei körbe-sorba a falakon. A nagy családi kép fölött egy Madonna-vagy Mária-kép; az anya gyermekével. Lehet, hogy olcsó bazári szentkép. Hideg kéksége jól érvényesül a fehér falon, s az ijesztő tisztaságban, amit döbbenetessé tesz a csontig hasító hideg. Itt még nem égett tűz, hideg a fűrészpörös bádoglemeze, megsűrűsödik a lehelet.

Félelmetessé növekszik a csönd, a tiszta, hideg csönd. Mértani pontossággal — létező harmónia ez. Beteges tisztaság, hófehér ragyogás, ami valami légiessen elvontat, már nem is emberit fejez ki. A csönd és a tisztaság. Itt már nem az élő, eleven élet tükröződése; az élet beszél, zörög, hangot ad; az ember eszik, iszik, szemetel, dohányzik... itt meg ijesztően más, minden az ellenkezője; csönd és kék, fehér hőtisztaság.

A képekről néző személyek valamennyien komolyak és komorak, ruhájuk is sötét, valamennyi sötét; gyermekek és középkorúak, és öregek a képeken. Az egymásból sarjádó élet ellentéte és találkozása; a szakadatlan megújulás és pusztulás, megújulás és újra pusztulás, és újra megújulás... ez látszik így a négy falon. Miért nem nevetnek? Csak a Madonna arcán villan finom, méltóságos derű, amint a gyermek nézéséből fölpillant. A többiek szomorúak, fáradtak, vagy riadtak öregek és felnélek... nem lehet megfejteni már semmit.

Sárga színű éjjeliszekrények állnak az ágyak mögött (nem mellett). Rézfogantyús fiókok, azokban orvosságüvegek, gyógyszerek és iratok, levelek. Feltett iratok és őrzött levelek. Most a sötétedő szobában ezek el-mattulnak, értéktelenek, semmirevalók. Megémbere-